



# Tummen Upp! SO

## Religionskunskap kartläggning åk 6

### Till dig som använder detta facit

Sidnumren hänvisar till sidan i boken. På en del frågor står det "Elevens svar". Det beror på att man kan svara på olika sätt. På en del frågor står det "Exempel på svar". Det betyder att det kan finnas flera rätta svar än det som står här i facit.

# Religionskunskap

## Sidan 2

1. a)

	V=vetenskap T=tro
"Efter döden kan man komma till himmelriket."	T
"Människan är släkt med aporna."	V
"Jorden snurrar runt solen."	V
"Jesus var Guds son."	T
"Det finns kanske en Gud som har skapat jorden."	T
"Vi behöver syre för att leva."	V

b) Exempel på svar:

Tro får man göra när man inte kan veta, när det inte finns några bevis.

Vetenskap är det man kommer fram till genom forskning och fakta.

*kommentar: I svaret ska det komma fram att skillnaden handlar om att veta eller inte veta. Det räcker inte att skriva att tro är religion och vetenskap är forskning.*

2.

## Sidan 3

Bilden visar en demonstration för yttrandefrihet genom protest mot att journalisten Dawit Isaak är fängslad i Eritrea.	R Bilden visar en ljusstake som används i vid firandet chanukka inom judendomen.
En popartist.	R Muslimska man med huvudbonad. (islam)
R Adventsstjärna (kristendom)	R En buddhistmunk.

## Sidan 4

3.

symbol	F	etik	I
psalm	C	själ	G
anhängare	B	ritual	L
bön	A	heligt	K
livsåskådning	H	tradition	D
ateist	M	profet	E
församling	N		

## Sidan 5

4. judendom  
kristendom  
islam  
hinduism  
buddhism
5. judendom islam  
hinduism kristendom

## Kristendom

### Sidan 6

1.

	Bibelns författare är Jesus.	X	Bibeln var från början muntliga berättelser som sedan skrevs ner.
X	Bibeln är en av världens äldsta böcker.	X	I Gamla testamentet kan man läsa om David och Goljat.
	Man kan läsa om Abraham i Nya testamentet.	X	Det finns flera olika svenska översättningar av Bibeln.
X	Det finns två delar. Gamla och Nya testamentet.	X	Gamla testamentets texter är heliga även för judendomen.
X	Bibeln är skriven under olika historiska perioder.		Gamla testamentet handlar om Jesus liv.

2. a) Adam och Eva

b) Rätt alternativ:

De hade ätit en frukt från kunskapens träd, trots att Gud hade sagt att de inte fick.

c) Exempel på svar:

Det tvingades lämna paradiset och började tycka att det var jobbigt att vara nakna.

### Sidan 7

3. farao, Nilen, stentavlor

4. a) Exempel på svar:

I krig är det tillåtet att döda, men inte hur som helst. I vissa länder har man dödsstraff. Det är konstigt att man straffar en person som har dödat någon genom att göra samma sak. I vissa länder får man också hjälpa sjuka människor att dö.

b) Exempel på svar:

Du får inte ljuga om du är vittne i en domstol. Om du gör det kan du själv bli straffad. Du får inte ljuga om vem du är genom att ha falskt pass.

## Sidan 8

5. Exempel på svar:

Jesus föräldrar hette Maria och Josef. De bodde i Nasaret. Jesus föddes i Betlehem för hans föräldrar var där för att skattskivas. Han föddes i ett stall för det var fullt på alla härbärgen/hotell. När han föddes syntes en stor stjärna över stallet. Det kom tre vise män och gav honom fina gåvor. Kung Herodes kände sig hotat och ville döda Jesus. De fick fly och klarade sig. Jesus växte upp i Nasaret.

6. a) Exempel på svar:

Han gick runt och berättade om Gud och Guds budskap.

Han sa att det bara finns en Gud. Han pratade om hur vi människor ska vara mot varandra.

b) Exempel på svar:

En lärjunge var en person som följde Jesus och lyssnade på honom. Jesus hade 12 lärjungar som lämnade allt för att följa Jesus.

## Sidan 9

7. a) Exempel på svar:

Förvandlade vatten till vin på ett bröllop. *eller* Botade sjuka människor och uppväckte döda. *eller* Gjorde så att några fiskar och bröd räckte till mat åt 5 000 personer.

b) Exempel på svar:

Jesus kunde göra underverk för att han var Guds son och inte en vanlig människa.

8. - Judas

- nattvarden

- blev uppspikad/upphängd på ett stort träkors

- Att han blev levande igen. Först visade han sig som människa igen på jorden och sedan for han upp till Gud.

## Sidan 10

9. Elevens svar.

## Sidan 11

1. a) kyrkklocka/klocktorn. Den används bland annat för att kalla till gudstjänst.

b) krucifix

c) Psalmtavlan visar vilka psalmer man ska sjunga under gudstjänsten.

Dopfunten används vid barndop. I den finns vatten som prästen håller på barnets huvud. Altaret finns längst fram i kyrkan. Där står prästen under gudstjänsten. Där finns ofta en Bibel och nattvardsvinet och brödet.

2. Exempel på svar:  
En präst håller gudstjänst i kyrkan på påskafton som är en kristen högtid.

## Sidan 12

- 1 a) katolska och protestantiska

b)	<p>Betyder renlärig. Ledarna kallas patriarker. Är vanligast i Östeuropa. Har religiösa bilder som kallas ikoner.</p>	<p>Betyder allmän. Har påven som ledare. Är vanligast i södra Europa och Sydamerika. Tror på helgon.</p>	<p>Martin Luther. Är vanligast i Sverige. Bildades på 1500-talet. Har ingen högsta ledare.</p>
	<u>ortodox</u>	<u>katolsk/katolicism</u>	<u>protestantisk/protestantism</u>

- c) Exempel på svar:

Följande är gemensamt inom alla tre riktningar: Bibeln är en helig bok och Nya testamentet är den viktigaste delen. Gudstjänstlokalen kallas kyrka och det finns präster som leder gudstjänsten. Man firar gudstjänst på söndagar. Dopet och nattvarden är viktiga (sakrament). Man tror att det bara finns en Gud.

## Sidan 13

- a) Exempel på svar: Prästen stryker vatten från dopfunten på barnets huvud och säger i Faderns, Sonens och Den helige andens namn döper jag dig. Ibland kan man doppa barnet i vatten. Vuxna kan gå ner i en bassäng med vatten när de ska bli döpta.  
b) Rätt alternativ: För att barnet ska komma in i kyrkans gemenskap.
- a) Exempel på svar: Prästen delar ut bröd (oblat) och vin och säger att det är Jesus kropp och blod.  
b) Rätt alternativ: För att känna gemenskap med Jesus och påminnas om hans sista måltid med lärjungarna.
- a) Exempel på svar: Man berättar för en präst om sina synder, om allt dåligt man har gjort. Oftast sitter prästen bakom ett skynke eller en vägg så att man inte kan se varandra.  
b) Rätt alternativ: För att få förlåtelse.

## Sidan 14

- Exempel på svar: För att Jesus uppstod från de döda och blev levande igen.  
(Man firar inte att Jesus dog.)
- På våren i mars eller april.
- Exempel på svar: Måla ägg, gömma påskägg med godis i, gå påskkärring, tända påskbål, skicka påskkort, påskharen, sätta färgade fjädrar i ris.

## Sidan 15

4. Exempel på svar: För att fira Jesus födelse.
5. december
6. Exempel på svar: adventsljusstakar och adventsstjärnor, julkrubba, dekorera med änglar och stjärnor, julotta och midnattsmässa i kyrkan
7. Exempel på svar: julgran, jultomte, julbord
8. Exempel på svar: Förr i tiden gick nästan alla i kyrkan under julhelgen. Man läste julevangeliet hemma och gav inte varandra lika mycket julklappar. Alla affärer, restauranger och biografen var stängda på juldagen. Det var en lugnare helg. Nu handlar julen mest om mat och presenter. Det är inte alls lika många som går i kyrkan.

## Judendom

### Sidan 16

1. 1 Davidsstjärna  
2 Jahve  
3 rabbin  
4 Västra muren  
5 sabbat  
6 kippa  
7 kosher  
8 menora
2. Jerusalem

### Sidan 17

1.

O	Anhängarna är noga med att följa de gamla reglerna. De försöker undvika att arbeta, handla eller åka buss under sabbaten. I synagogan sitter män och kvinnor var för sig.
L	Anhängarna följer vissa av de gamla reglerna, men de har anpassat sig mer efter dagens samhälle. I synagogan sitter män och kvinnor tillsammans.

2. Elevens svar. Exempel på svar:

Alla som tillhör en religion lever inte likadant. Många religioner har olika riktningar som t.ex. katolicismen och protestantismen inom kristendomen där de olika riktningarna kan ha olika regler och traditioner. Det kan också vara så att samhällena ser olika ut i olika länder eller delar av länder. I Sverige är religionen inte lika viktig för många som den är i till exempel Italien. Det påverkar hur många som går i kyrkan. En del tror att allt i Bibeln är sant, medan andra tolkar Bibeln lite mer fritt. Det beror säkert också på att vi människor är olika även om vi bor i samma land och tillhör samma religion.

## Islam

### Sidan 18

1. en (Gud)  
sändebud/profet
2. Exempel på svar:  
Vänder sig mot Mekka och knäböjer med huvudet sänkt mot marken. Många har en speciell bönematta. Innan bönen är det vanligt att tvätta sig och ta av sig skorna. Det är vanligt att be fem gånger om dagen.

3. Exempel på svar:  
Ett sätt att visa sin tro är att hjälpa andra människor genom att till exempel se till att de inte behöver vara hungriga.
4. Exempel på svar:  
Fastan är under månaden Ramadan. Då ska man inte äta något från att solen går upp till dess solen går ner. Om man är sjuk, gammal, barn eller gravid ska man inte fasta.
5. Mekka/Mecka

## Sidan 19

6. Rätt alternativ:  
fick Koranen av ängeln Gabriel  
utvandrade till staden Medina  
föddes på 500-talet  
föddes i Mekka
7. Elevens svar. Exempel på alternativa svar:  
Det kan vara väldigt olika. En del muslimer i Sverige är noga med att be fem gånger om dagen till Allah (Gud) och gå till moskén varje fredag. Andra ber kanske bara hemma på morgonen och kvällen vända mot Mekka. I vissa städer finns det riktiga moskéer, men på andra ställen finns det ingen moské eller bara ett vanligt rum som används som moské. En imam leder fredagsbönen i moskén. Om man går i skolan kan man inte äta all mat i matsalen, t.ex. inte korv eller blodpudding. Man kanske bara vill äta halal-mat. Många fastar under månaden ramadan. Då får man inte äta när solen är uppe. Det här är svårt för dem som bor i norra Sverige. På sommaren i norr är solen nästan alltid är uppe. Några flickor bär slöja och då ser man att de är muslimer, men på pojkarna syns det inte i skolan. En del flickor vill eller får inte vara med och simma eller dansa i skolan. Några pojkar får inte heller det, men andra muslimska barn är med på allt i skolan. Många muslimer vallfärdar en gång i livet till Mekka, det gör muslimer från hela världen.



# Syskonreligioner

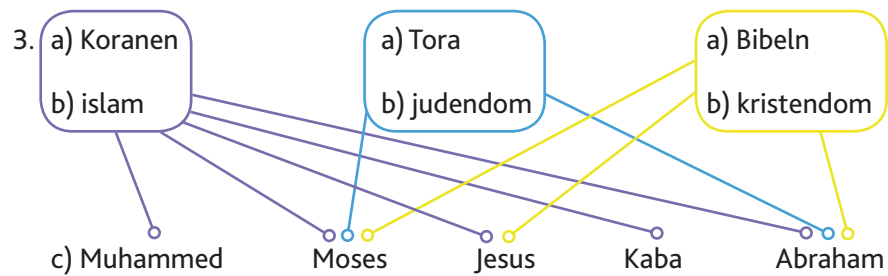
## Sidan 20

1.

	judendom	kristendom	islam
1			X
2		X	
3	X	X	X
4	X		
5	X		X
6	X	X	X
7	X	X	
8			X
9	X	X	X
10		X	
11			X

2. Elevens svar.

## Sidan 21



I första upplagan av boken står det 9 streck. Det ska vara 10 streck totalt.

## Sidan 23

1. Exempel på svar:

Inom alla tre religionerna kan man be var som helst. Man kan be tillsammans i synagogan (judendom), i kyrkan (kristendom) och i moskén (islam). Inom islam är det vanligt att man ber fem gånger om dagen. Många kristna ber innan de lägger sig på kvällen, före och efter maten.

2. Exempel på svar:

Kristna brukar knäppa sina händer och böja ner huvudet. En del står på knä när de ber. Inom islam är det vanligt att man ligger på knä på marken och böjer ner sitt huvud. Man kan hitta på egna böner, men det är vanligt att man använder färdigskrivna böner från de heliga texterna. Fader vår är en vanlig bön bland kristna. Många judar ber speciella böner vid olika tidpunkter på dagen.

3. Exempel på svar:

Bön är ett sätt att få kontakt med Gud. Bönen är ett sätt att prata med Gud. Man kan be för att tacka Gud, be om hjälp eller be om förlåtelse. Det här är lika i alla syskonreligioner.

## Hinduism

### Sidan 24

1. Exempel på svar:

Återfödelse betyder att man får ett nytt liv i en annan kropp efter döden. Om man har varit en bra människa får man god karma (summan av alla handlingar man har gjort i livet) och då återföds man som något bra i nästa liv. Ganges är en helig flod som rinner genom Indien. Många vill resa till Ganges för att rena sig. Det är vanligt att bränna döda människor vid Ganges och sedan sprida askan i floden. Krishna, Shiva och Ganesha är viktiga gudar. Det finns väldigt många gudar inom hinduismen.

### Sidan 25

2. Exempel på svar:

Javas kan inte välja vad han vill arbeta med eller vilken fru han vill. Han måste arbeta med det yrke som hör till hans kast och han måste gifta sig med någon som tillhör samma kast. Han är fattig och kan inte förändra sin livssituation mycket.

3. Exempel på svar:

Om Javas hade bott i Sverige hade han nog kunnat välja mer själv. Det är mycket svårare att leva efter kastsystemet i Sverige där det finns så få hinduer. Han hade kanske heller inte kunnat få det yrke som tillhör hans kast. Hans föräldrar kanske ändå hade valt en fru till honom, men det är större chans att han själv fått välja vem han vill leva med om han hade bott i Sverige.

## Buddhism

Sidan 26

1. Exempel på svar:

Man lever fattigt och enkelt. Man äter inte mer än nödvändigt och har inte en massa ägodelar. En del asketer lever så enkelt att de plågar sig själva.

2. Exempel på svar:

Man koncentrerar sig på sitt inre och försöker stänga ute omvärlden. Det är vanligt att man sitter i speciella ställningar för att kunna koncentrera sig bättre.

3. Exempel på svar:

Han hade prövat på att leva ett liv i lyx och ett liv som fattig asket, men han tyckte att man skulle välja en medelväg. Man skulle ta hand om sin kropp och äta ordentligt, men inte frossa och ha en massa onödiga saker.

Sidan 27

4. Exempel på svar:

Man ska följa den åttafaldiga vägen, som bland annat är att meditera och att behandla allt levande med respekt.

5.

	hinduism	buddhism	hinduism och buddhism
Shiva	X		
Åttafaldiga vägen/hjulet		X	
Yoga			X
Tempel			X
Heliga kor	X		
Ganges	X		
Meditation			X
Kastsystemet	X		
Nirvana		X	
Karma			X
Återfödelse			X

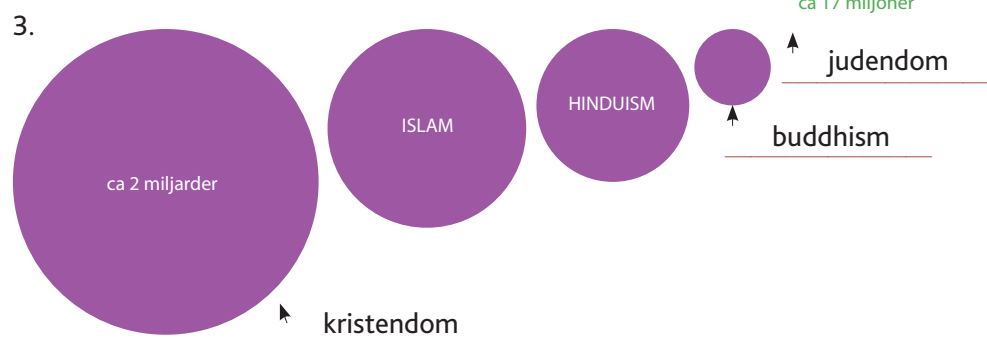
# Världsreligionerna

## Sidan 28

1. A) kristendom  
B) islam  
C) hinduism  
D) judendom  
E) buddhism

## Sidan 29

2. a) hinduism och judendom  
b) buddhism, kristendom, islam



4.  buddhism
-  judendom
-  kristendom
-  hinduism
-  islam

## Sidan 30

5.  islam
-  judendom
-  buddhism
-  kristendom
-  hinduism

## Sidan 31

6. a) Rätt alternativ: De tror på återfödelse och enligt religionerna är det inte tillåtet att döda djur.
- b) Exempel på svar: Inom judendom och islam får man inte äta fläskkött. Inom judendomen ska man inte äta blodmat eller blanda kött och mjölkprodukter.
7. Elevens svar. Exempel på svar:  
Inom många religioner har man regler som säger att man inte får döda andra människor. Många har också regler som säger att man inte får ljuga. Det finns också regler som säger att man ska vara snäll och hjälpa andra människor.

## Samisk och fornskandinavisk religion

### Sidan 32

1. a) Valhall (Valhallavägen)  
b) Exempel på svar:  
Till Valhall kom stupade krigare efter sin död. Där fick det strida mot gudar och festa med dem.

### Sidan 33

2. a) Tor och Tors hammare som en tatuering.  
b) Exempel på svar:  
Tor var en av de största gudarna. Han for över himlen i en vagn dragen av två bockar. Åska trodde man berodde på att Tor stred med sin hammare (Mjölner). Han var gift med Siv.
3. a) tisdag, onsdag, torsdag och fredag har fått namn efter fornnordiska gudar.  
b) Exempel på svar:  
Tisdag är Tyrs dag. Onsdag är Odens dag. Oden var en av de största och viktigaste gudarna inom asatron. Torsdag har fått namn efter guden Tor och fredag är gudinnan Friggs dag. Hon var gift med Oden.

### Sidan 35

1. Exempel på svar:  
Han var läkare, spåman och den som ledde ritualer. Han hade kontakt med andarna och gudarna.
2. Exempel på svar:  
Genom att slå på den kunde hans själ färdas till andra världar och där kunde han träffa gudar och döda. Han kunde bota sjuka genom att rädda en sjuk persons ande. Han kunde få reda på vilka offer gudarna ville ha.
3. Exempel på svar:  
Han slog på trumman med en slags hammare gjord av renhorn.
4. Jojk är en entonig samisk sång.
5. Elevens svar.
6. Elevens svar.  
*kommentar: I svaret bör framgå att den/de valda källorna är pålitliga av olika skäl).*
7. Exempel på svar:  
Jag väljer den källa som verkar mest seriös och jag jämför med någon annan källa som jag litar på.

## Etik och livsfrågor

### Sidan 36

1. Elevens svar.

*Kommentar: Det bör framgå att eleven ser att barnen har olika ekonomiska förutsättningar och antagligen lever i olika delar av världen.*

2. Elevens svar.

*kommentar: Resonemanget ska innehålla två olika förklaringar. Ett mer utvecklat resonemang är tydligare och innehåller förklarande beskrivningar och exempel.*

### Sidan 37

3. Elevens svar.

4. Elevens svar.

*kommentar: Svaret får inte vara av för allmän karaktär, utan ska innehålla exempel från den valda religionen.*

5. Elevens svar.

*kommentar: Svaret ska innehålla tanken på återfödelse.*

6. Elevens svar.

*kommentar: Svaren kan se mycket olika ut, men det ska vara tydligt att det inte handlar om ett liv efter döden hos en gud eller i en himmel.*

### Sidan 38

7.

	1	X	2
A		X	
B	1		
C		X	
D			2
E	1		
F		X	
G	1		

### Sidan 39

8. Elevens svar

*kommentar: Resonemanget ska innehålla minst två olika handlingsalternativ och bägge ska vara motiverade. I ett mer utvecklat resonemang kan eleven visa på både för- och nackdelar med de valda handlingsalternativen.*

## Sidan 40

1. a) b) Elevens svar
2. a) Rätt alternativ: jämställt  
b) Exempel på svar:  
Jämställdhet handlar om att killar och tjejer ska ha samma rättigheter. Jämlikhet är när alla människor till exempel oavsett inkomst ska ha samma rättigheter.

## Sidan 41

3. a) Rätt alternativ: kränkning  
b) Exempel på svar:  
Mobbning är när någon blir retad flera gånger, men kränkt kan man känna sig om man blir orättvist behandlad även om det bara händer en gång.
4. Elevens svar  
*Kommentar: Svaret ska innehålla en förklaring till varför det kan vara så och ett resonemang om både fördelar och nackdelar.*



## Livsåskådningar

### Sidan 42

1.

stämmer	stämmer inte
X	
	X
X	
	X
X	

### Sidan 43

2. Exempel på svar:

En fördel är om personen som berättar har varit med själv och kan ge fler detaljer och berätta hur det kändes, om den egna upplevelsen. En nackdel är att personen kanske minns fel eller vill få det att låta på ett annat sätt än vad det var. Det blir nog mer vinklat, inte så objektivt om någon berättar själv.

3. Elevens svar.

### Sidan 44

A) (sekulär) humanism B) hinduism

C) islam D) judendom

E) kristendom F) buddhism

## Sidan 45

2.

	Rätt	Fel
1. Judendomen är den minsta av världsreligionerna.	X	
2. Shia och Sunni är två riktningar inom islam.	X	
3. För buddhister är kon ett extra heligt djur.		X
4. På arabiska heter Gud Allah.	X	
5. Jesus var jude.	X	
6. Karma är summan av alla handlingar som en människa gör under ett liv.	X	
7. Påven är ortodoxa kyrkans ledare.		X
8. Muslimers gudstjänstlokal kallas för synagoga.		X
9. Reinkarnation betyder återfödelse.	X	
10. Jerusalem är en helig stad för judar, hinduer och kristna.		X
11. Ett kristet ortodoxt barn döps och konfirmeras på samma gång.	X	
12. Pesach är den muslimska påsken.		X
13. Judar och kristna tror att Jesus är Guds son.		X
14. Buddha var först hindu.	X	
15. Jesus föddes i Jerusalem.		X
16. Krishna och Shiva är hinduiska gudar.	X	
17. Det är vanligt att hinduer går till ett tempel för att be.	X	
18. Ramadan är den muslimska fastemånaden.	X	
19. Målet för buddhister är att slippa återfödelse och nå Nirvana.	X	
20. Martin Luther grundade ortodoxa kyrkan.		X
21. Många hinduer är vegetarianer.	X	
22. Den judiska sabbaten börjar på lördagskvällen och håller på hela söndagen.		X
23. Tripitaka är heliga böcker för buddhister.	X	
24. Det finns både manliga och kvinnliga präster i protestantiska kyrkan.	X	
25. Judiska bar mitzva och bat mitzva motsvarar ungefär den kristna konfirmationen.	X	
26. Buddhismen finns nästan bara i Indien.		X
27. Minaret kallas den som leder bönen i en moské.		X